

EGYETEM

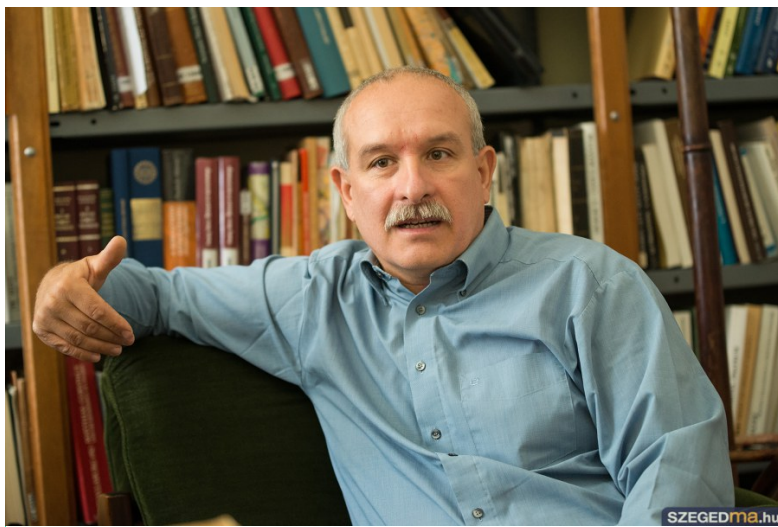
Kevesen sírták vissza a törököket a felszabadító háborúk után

Ez a tartalom archív! A cikkben szereplő információk a megjelenés óta megváltozhattak.

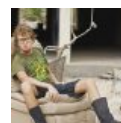

Megjelent: 2015.09.11. 06:00

Szerző: **Tóth Marcell**

FRIS

Utánajártunk, hogy milyen tapasztalatokat szereztek a magyarok a muszlim közösségekkel való együttélés során. Nagy Lajos hadai ütköztek meg először a törökkel, ha nem volt háború Mátyás idejében, akkor virágzó kereskedelmi kapcsolatok működtek, Szeged polgárai karakánul ellenálltak a kádinak, a kecskemétiak viszont éppen, hogy jól jártak a hódoltsággal.

A mostani illegális migrációval kapcsolatos közbeszédben igen gyakran előkerülnek történelmi érvek, legyen szó az azt elfogadókról, esetleg támogatókról, vagy az ezzel kapcsolatos fenntartásokra, veszélyekre hivatkozókról. Közéjük tartozik a magyar miniszterelnök is, aki azt nyilatkozta szeptember 3-án, a *Donald Tuskkal* folytatott megbeszélés után, hogy „a muszlim közösségekkel való együttélésről csak nekünk van tapasztalatunk, mert itt voltak 150 évig.” Utánajártunk, hogy milyen volt ez az együttélés, az Oszmán Birodalom és a Magyar Királyság kapcsolatát *Papp Sándor*, az SZTE Bölcsészettudományi Kar professzora mutatta be szigorúan történelmi szempontból.

Csak a török források írnak egyértelműen az első találkozásról

„Hosszú ideig vitakérdés volt, hogy valóban szembe találkozott-e az oszmán haderő a magyarokkal, ugyanis erről csak a későbbi török krónikák számolnak be, amelyek néhol pontatlanok, viszont az európai források nem írnak róla. Átszámolva az iszlám időszámítást a keresztényre, úgy gondolom, Nagy Lajos 1365-66-os vidini hadjáratáról lehet szó, ahol a magyarok által vezetett sereg ellen a bolgárok álltak ki, valószínűleg az *I. Murádtól* kapott segélycsapatokkal” – mutatta be az első ismert találkozást a történész. „Az összecsapások egészen az 1370-es évek elejéig tartottak, a végét egy hatalmas tragédia jelentette, amikor a Marica folyónál a balkáni egyesült keresztény erő – amelyben a törökök szerint a magyarok is részt vettek – egy nagy vereséget szenvedett el” – mondta el Papp Sándor.

Mohács előtt komoly magyar-török gazdasági kapcsolatok is voltak

„Keveset foglalkoztak a magyar kutatók a Mohács előtti békés(ebb) török-magyar kapcsolatokkal, inkább a hadjáratok, a háborúk kerültek előtérbe” – mutatott rá a hazai történetírás egy sajátosságára Papp. „Azonban nem lehet az utóbbiaknak megfelelően leírni mindent, például van arról török, bizánci és magyar forrás is, hogy a nikápolyi csata előtt folytak magyar-török tárgyalások, ahol *Zsigmond* delegációja politikai érvekkel próbált nyomást gyakorolni a másik félre. Vissza-visszatérítő motívum, hogy a magyarok elmondják, ez az ő érdekszférájuk, de a szultán pont ellenkezőképpen gondolja, ezért megmutatja a sátrában, vagy a fogadóépületben lógó díszes fegyvereket: a kard jogán övé a terület, nem adja” – magyarázta a turkológus.

„Az 1410-es évektől vannak információink béketárgyalásokról, szövegek azonban csak *Mátyás* idejéből maradtak meg. Néhány megmaradt dokumentumból kell következtetnünk arra, hogyan zajlottak a közbeeső időszakok, de valószínűleg két-három évre kötöttek békét, vagy nagyobb török vereségek után hét, esetleg tíz évre. Nagyon szigorúan szabályozták a követek és a kereskedők közlekedését, magyar részről a nándorfehérvári kapitányság területén kellett átmenni török területre Szendrő váránál. Magyar kereskedők is bemehettek az Oszmán Birodalomba, s török kereskedők is feljöhetnek akár Budáig” – mutatta be a források alapján a szabályos gazdasági kapcsolatokat Papp.

„Fennmaradt egy levél, amelyben a szultán kéri Mátyás királyt, hogy egy átkelés közben elhunyt zsidó kereskedő vagyonának előkerítésében segítsen, mivel csak így juthat hozzá örökségéhez a kalmár családja. Az ügy rendezésére egy közös nándorfehérvári és szendrői delegáció ült össze.

Az eset azt mutatja, hogy békeidőben sem volt teljesen biztonságos határvidék, mert valószínűleg egy portya során vesztette életét a kereskedő. Viszont ennek ellenére is működött kereskedelem, s látható, hogy szabályozták, ha meg is ölték ezt a kereskedőt, akkor is

ki kellett deríteni, hogy kik tették, s az elvesztett vagyonát elő kellett teremteni” – hozott egy érdekes példát az SZTE oktatója.

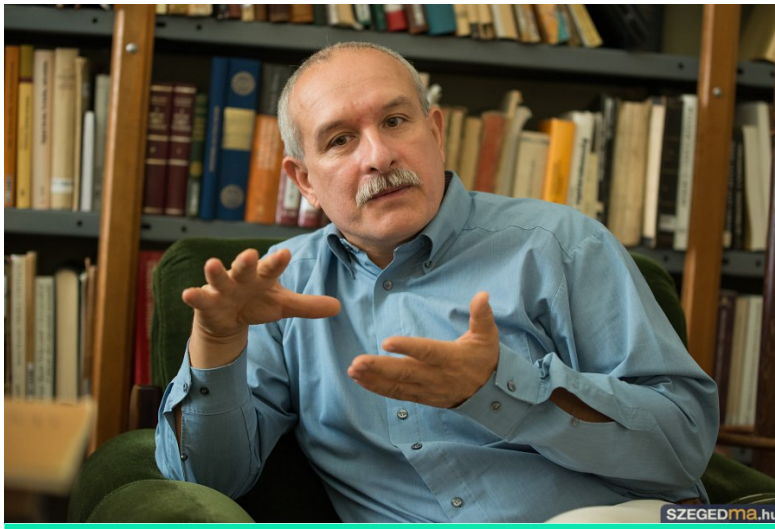
A szegedi polgárok elvesztették kiváltságaikat, a kecskemétiak még nyertek is újabbakat

„Minden egyes településtípusnál mást jelentett a török uralom” – hívta fel a differenciálás fontosságára a figyelmet Papp Sándor, s áttért egy *Dávid Géza* és *Fodor Pál* által közölt dokumentumra. Ebből az iratból kiderül, hogy közvetlenül Szeged elfoglalása után a helyi kádi (bíró – szerk.) küldött egy levelet a divánnak (államtanács – szerk.), hogy a magyarok nem tűrik az oszmán uralmat, kiközösítik templomaikból azokat, akik a megszállókkal jó kapcsolatokat tartanak, s ragaszkodnak a harangozásukhoz – ebből állandó konfliktus van.

„Ebből az tűnik ki, hogy a helyi, ekkor még teljesen katolikus közösség tartotta magát hitéhez, hagyományaihoz, s keményen lépett fel a kollaboránsokkal szemben.

Ez megdöbentette a kádit, aki egy olyan területről jött, ahol már hozzászórtak az uralmukhoz. A diván végül türelemre intette a kádit: ők hosszú távú hódításban gondolkodtak” – mondta Papp Sándor.

„Viszont a visszafoglaló háborúk idejére már inkább egy balkáni török városnak tűnt Szeged, a régi polgárok egy része elmenekült, helyükre délről jöttek szerb népelemek. Nem tudta a település szabad királyi városi rangját megőrizni, még azt sem bírta elérni, hogy évente egy összegben fizethessen adót, a lakosok zimnivé, azaz az „iszlám védelme alatt álló” nem muszlim adófizető személylé, másodrendű állampolgárrá váltak. Az 1550-es években sokan elmenekültek, ekkor terjedt el a Felvidéken a Szegedi vezetéknev. A mészáros céh viszont privilegizált helyzetbe került, Buda és Szeged között futárszolgálatot láttak el, s valószínűleg részt vettek a török hadsereg élelmezésében is” – magyarázta Papp arról, hogyan fogyott el a város karakán ellenállása szép lassan.

Ezután a történész az alföldi mezővárosok egyik tipikus példájával folytatta. Kecskemét mezőváros volt a hódoltság előtt, s a története is máshogy alakult Szegedhez képest. A török mellett évente visszajárt a magyar földesúr adóért, ami jelképes értékű volt, például egy pár csizma. Viszont időnként pénzbeli segítséget kértek tőle például templomépítéshez, s nem csak engedélyt. A térség városainak bevétele elérte a hászvárosi szintet, ezért egy zárt közösséget tudtak alkotni, belső önkormányzatiságuk megmaradt, egy ideig kádi is székelt ott, pedig török haderő nem tartózkodott Kecskeméten.

„Szeged irataiból látszik, hogy egy török területen lévő városról volt szó a korszakban, Kecskemét esetében viszont úgy tűnik, mintha a Magyar Királyság területén lett volna. Egyben fizették le az adót, a mezőváros előkelői választották a bírókat, akik kiváltották magukat a jobbágyi státuszból, majd nemességet vásároltak. Amikor jött a visszafoglaló háború Kecskemét gazdagabb rétege már mind nemes” – mutatott be egy fordított utat Szegedhez képest Papp Sándor.

„Háromszáz akcsényi ingóság esetén ötven akcsét a szultánnak, huszonöt akcsét a szpáhinak, a török földesúrnak kellett fizetnie évente adó formájában egy falusi lakosnak a XVI. században, azonban a mindennapi életébe nem szóltak bele” – mondta az egyetemi oktató. Viszont a következő évszázadban a szpáhi, a török földesúr átvette a magyar módszert, a föld egy részét saját kezelésbe vette, s ott a jobbágyokat robotoltatta. Békésebb időszakban a faluban volt a magyar földesúr és a szpáhi is, s elosztották egymás között a falu adójövedelmét. „Valószínűleg, ha továbbtart a hódoltság időszaka beindult volna egyfajta feudalizálódási folyamat Boszniához hasonlóan, ahol a család egy-egy tagja katonáskodott, a többiek pedig művelték a földeket, s a szultán nem vehette el azokat, mint egy szolgálati birtokot” – vélekedett a turkológus.